

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доцента кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я
Тернопільського національного медичного університету

імені І. Я. Горбачевського

кандидата медичних наук, доцента

ЛИТВИНОВОЇ ОЛЬГИ НЕСТОРІВНИ

про дисертаційну роботу Щербатої Галини Михайлівни

«Медико-соціальне обґрунтування моделі служби променевої діагностики в
умовах пандемії та воєнного стану»,

подану до Разової спеціалізованої вченої ради ДФ 35.600.117

при Львівському національному медичному університеті

імені Данила Галицького МОЗ України,

створену наказом № 1783-з від 27.06.2024 р.

для захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

Актуальність обраної теми дисертації

Служба променевої діагностики має критичне значення під час воєнного стану та пандемії. У період війни вона забезпечує швидке виявлення внутрішніх травм, що дозволяє медикам оперативно надавати допомогу пораненим. Це сприяє зниженню смертності та ускладнень серед постраждалих. Під час пандемії, зокрема COVID-19, діагностика за допомогою рентгену та КТ легень допомагає виявляти патологію на ранніх стадіях і вчасно розпочати лікування.

Проте, робота служби променевої діагностики супроводжується значними проблемами. По-перше, це нестача обладнання та кваліфікованого персоналу, що обмежує можливості проведення обстежень. По-друге, перебої з постачанням необхідних матеріалів та проблеми з інфраструктурою ускладнюють діагностичний процес. По-третє, підвищене навантаження на медичні установи та ризик інфікування персоналу під час пандемії впливають на ефективність роботи служби.

Крім того, психологічний стрес та емоційне вигорання серед медичних

працівників знижують якість надання послуг. Технологічні та фінансові обмеження, а також логістичні труднощі також створюють значні виклики для ефективної роботи променевої діагностики. Враховуючи всі ці проблеми та виклики, що постають перед службою в період сьогодення, дослідження Щербатої Г. М. щодо оптимізації роботи служби променевої діагностики в системі охорони здоров'я в умовах пандемії та воєнного стану є надзвичайно важливим для збереження життя та здоров'я людей у кризових ситуаціях.

Зв'язок теми дисертації з державними і галузевими науковими програмами

Дисертаційна робота Щербатої Г. М. є самостійною науково-дослідною роботою, виконаною під керівництвом кандидата медичних наук, доцента Ковальської О. Р., та є фрагментом ініціативної науково-дослідної роботи кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: «Медико-соціальне обґрунтування шляхів підвищення якості надання медичної допомоги на основі персоніфікованого підходу» (державний реєстраційний номер: 0122U202004, термін виконання 2023-2027 роки). Щербата Г. М. є співвиконавцем зазначеної науково-дослідної роботи.

Новизна досліджень та одержаних результатів

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше доведено необхідність оптимізації роботи служби променевої діагностики з врахуванням особливих умов пандемії та воєнного стану в Україні. Авторка провела оцінку рівня забезпеченості кадровими та матеріально-технічними ресурсами служби променевої діагностики у Львівській області та в Україні під час пандемії та воєнного стану, яка показала, що проблемами галузі променевої діагностики у Львівській області є суттєве понаднормове збільшення навантаження на 1 апарат та на 1 лікаря в останні роки спостереження, які охоплюють і пандемічний, і воєнний стан в країні, що може бути вирішене придбанням більшої кількості томографічних апаратів та збільшенням кількості посад лікарів-рентгенологів.

Дослідження здобувачкою 409 пацієнтів дозволило сформуванати медико-

психологічні портрети незадоволених пацієнтів рівнем надання діагностичної радіологічної допомоги під час пандемії COVID-19 та воєнного стану в Україні.

Дисертанткою проаналізовано ставлення організаторів охорони здоров'я та практикуючих лікарів радіологічної служби до організації променевої діагностичної допомоги в закладах охорони здоров'я під час пандемії та воєнного стану, яке показало, що найчастішими проблемами, поширеність яких зросла під час воєнного стану, були відключення електропостачання, тривожність щодо відключення світла чи повітряної тривоги під час дослідження, психологічні проблеми (страх, тривога). Також важливим нововведенням є пропозиція впровадження на державному рівні інноваційного онлайн-сервісу обміну інформацією «Промені діагностики».

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів

Результати дисертаційної роботи, що рецензується, мають теоретичне та практичне значення, оскільки вивчено якісні та кількісні показники служби променевої діагностики у Львівській області в умовах сьогодення, її роботу під час пандемії та воєнного стану.

Для практичної охорони здоров'я важливим є те, що на підставі вивчення думки пацієнтів, організаторів охорони здоров'я та практикуючих лікарів радіологічної служби до стану організації променевої діагностичної допомоги в закладах охорони здоров'я Львівської області були сформовані медико-психологічні портрети незадоволених пацієнтів рівнем надання діагностичної радіологічної допомоги під час пандемії COVID-19 та воєнного стану в Україні, виявлено існуючі проблеми та шляхи їх подолання; обґрунтовано необхідність формування інформаційного ресурсного забезпечення оперативного обміну інформацією в обмежених умовах кризових ситуацій.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі

Дисертаційна робота Щербатої Г. М. «Медико-соціальне обґрунтування моделі служби променевої діагностики в умовах пандемії та воєнного стану» відповідає меті і поставленим завданням дослідження, ґрунтується на аналізі джерел релевантної наукової інформації, законодавчих документів та даних

наукових досліджень, має комплексний підхід при плануванні та аналізі даних.

Дослідження проводились у відповідності з принципами Гельсінської декларації прав людини, Конвенції ради Європи про права людини та відповідних законів України та узгоджено комісією з біоетики ЛНМУ імені Данила Галицького (протокол № 5 від 13.05.2024 року).

Достовірність наукових результатів і високий ступінь обґрунтованості основних положень, висновків та практичних рекомендацій роботи, що рецензується, були забезпечені достатнім обсягом виконаних соціологічних досліджень, сформованістю у відповідності до завдань достатньої вибірки респондентів та використанням в роботі таких методів, як системного підходу та аналізу, бібліосемантичного, епідеміологічного, соціологічного, організаційного експерименту, концептуального моделювання, експертних оцінок, медико-статистичного, які були адекватними для виконання поставлених завдань.

Робота побудована на принципах доказової медицини та виконана з використанням належного статистичного аналізу та обробки всіх результатів даного дослідження.

Отримані первинні дані були систематизовані в електронну базу даних. З метою перевірки нормальності розподілу кількісних ознак використовували критерій Шапіро-Уїлка. У випадках, коли дані мали розподіл, який відповідав нормальному, неперервні змінні наведені у вигляді середнього (M) з показником стандартного квадратичного відхилення (SD), при негаусівському розподілі – у вигляді медіани та 1 і 3 кuartилів (Me ($Q1$; $Q3$)). Категорійні дані було представлено у вигляді кількості (n) та відносних величин (%) із довірчими інтервалами, обрахованими за методом кутового перетворення Фішера (P [95%ДІ], %). Для оцінки вірогідності відмінностей між групами використовувалися відповідні статистичні методи: t -критерій Стюдента, U критерій Манна-Уїтні, W критерій Вілкоксона, критерій χ^2 Пірсона.

Для пошуку взаємозв'язків між показниками було використано критерій парної рангової кореляції Спірмена. З метою прогнозування було використано експоненціальне згладжування за двохпараметричним методом Холта (Holt).

Сформульовані автором дисертаційної роботи висновки впливають з

отриманих фактичних результатів, що дозволяє вважати їх обґрунтованими та вірогідними. Опрацьовані практичні рекомендації є актуальними, мають суттєве практичне значення, ефективно апробовані у теоретичній і навчальній практиці.

Особистий внесок здобувача

Дисертанткою спільно з науковим керівником було обрано тему, сформувано мету і завдання дослідження. Здобувачкою самостійно проведено патентно-інформаційний пошук та аналіз сучасної вітчизняної та закордонної наукової літератури з проблем, пов'язаних із діяльністю служби променевої діагностики. Самостійно сформувано план та анкети дослідження, сформовані групи, проведено відбір пацієнтів, їх письмове анкетування. Здобувачка самостійно збрала, систематизувала та опрацювала усю первинну документацію роботи, особисто провела статистичну обробку та аналіз отриманих даних, узагальнила та сформулювала основні положення дисертаційної роботи, її висновки і рекомендації щодо подальшого впровадження результатів дисертаційної роботи, що знайшло відображення в друкованих працях та доповідях на конференціях за темою дисертації.

Повнота викладання матеріалу дисертації в опублікованих працях та апробація дисертації

Результати досліджень за матеріалами дисертації оприлюднені у 10 друкованих наукових працях, з них 5 статей у наукових фахових виданнях та 3 друкованих праці, що відображають апробацію матеріалів дисертації.

Результати дисертаційного дослідження доповідались і обговорювались на низці науково-практичних конференціях із міжнародною участю, а саме на: V Науковому симпозиумі з міжнародною участю з громадського здоров'я «Громадське здоров'я в соціальному та освітньому просторі – виклики в умовах воєнного стану та перспективи розвитку» 27-28 вересня 2023 р., м. Тернопіль; Науково-практичній конференції з міжнародною участю до Всесвітнього дня здоров'я 2024 р., 5 квітня 2024 р., м. Київ; III Міжнародній науково-практичній конференції «Perspectives of contemporary science: theory and practice», 28-30 квітня 2024 р., м. Львів; IX Міжнародній онлайн науково-практичній конференції «Modern research in science and education» 2-4 травня 2024 р., м. Чикаго, США.

Результати дослідження, впроваджено у роботу практичної ланки охорони здоров'я, а саме: в діяльність КНП ВП «Лікарня святого Луки», КНП 5 МКП м. Львова, КНП «4-а міська поліклініка м. Львова», а також у навчально-педагогічний процес кафедр Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, Полтавського державного медичного університету та Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського. Науковий рівень дисертації та публікацій за результатами дослідження є відповідним до наявних вимог щодо дисертаційних робіт та оприлюднення результатів наукового дослідження.

Оцінка змісту, оформлення та обсягу дисертації, зауваження щодо оформлення

Дисертація робота викладена на 190 сторінках друкованого тексту; має класичну структуру та складається з наступних розділів: анотації українською та англійською мовами, списку публікацій здобувача, вступу, огляду літератури, характеристики програми, матеріалів та методів дослідження, 3 розділів за результатами власних досліджень, узагальнення та обговорення отриманих результатів, висновків, практичних рекомендації, списку використаних джерел та додатків. Робота ілюстрована 26 рисунками та 19 таблицями.

Вступ дисертації складений відповідно до регламентованих рубрик, а саме у вступі дисертантом обґрунтовано актуальність дослідження, наведено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, а також дані щодо отриманої наукової новизни та теоретичної і практичної цінності роботи.

В огляді літератури (розділ 1), ґрунтуючись на аналізі літератури за темою дисертаційної роботи, підтверджено актуальність усіх завдань проведеного дослідження проведено аналіз вітчизняних та міжнародних наукових досліджень щодо проблем служби променевої діагностики, та наявного нормативно-правового забезпечення її роботи. Огляд і аналіз літературних джерел дозволив сформулювати проблему. показати актуальність теми для України та доведена доцільність проведення подальших наукових досліджень у даному напрямку.

Другий розділ складається з 2 підрозділів. У підрозділі 2.1 описано матеріали та дизайн дослідження, в підрозділі 2.2 подано методи дослідження.

Для виконання поставлених задач, дисертанткою були сформовані анкети для проведення соціологічних досліджень. Анкетування проводились з дотриманням принципів добровільності, анонімності та конфіденційності. Для отримання статистично значущої інформації, були обраховані необхідні обсяги репрезентативних вибірок.

Третій розділ роботи «Аналіз роботи рентгенодіагностичної служби у львівській області за період 2015-2023 років та перспективи її діяльності» складається з 2 підрозділів: 3.1 Аналіз діяльності рентгенодіагностичної служби у Львівській області у до- та під час пандемії COVID-19 (період 2015-2021 рр.); 3.2. Аналіз діяльності рентгенодіагностичної служби у Львівській області під час воєнного стану (протягом 2022-2023 рр.) та прогнозування її роботи на найближчу перспективу, де описано стан та проблеми галузі променевої діагностики у Львівській області, можливі шляхи їх вирішення.

Розділ 4 «Аналіз результатів соціологічних опитувань пацієнтів та лікарів служби променевої діагностики» містить 4 підрозділи: 4.1 Вплив пандемії COVID-19 та воєнного стану на задоволеність мешканців Львівської області роботою служби променевої діагностики (за результатами соціологічного опитування), що включає 2 підпункти: 4.1.1 Медико-психологічний портрет незадоволених пацієнтів рівнем надання діагностичної радіологічної допомоги під час пандемії COVID-19 та 4.1.2 Медико-психологічний портрет незадоволених пацієнтів рівнем надання діагностичної радіологічної допомоги під час війни; 4.2 Думка лікарів-рентгенологів щодо організації надання послуг променевої діагностики в закладах охорони здоров'я під час пандемії COVID-19 та воєнного стану (за результатами експертної оцінки), що викладено на 34 сторінках, в яких описано проведені соціологічні дослідження дисертаційної роботи. Автором опитано 409 пацієнтів, які проходили радіологічне обстеження на базі медичних закладів м. Львова та області, з метою вивчення їх думки щодо якості роботи служби променевої діагностики. У подальшому були сформовані 2 підгрупи: особи, що висловили певний рівень невдоволення отриманими послугами під час пандемії COVID-19 та під час воєнного стану. Для кожної підгрупи були визначені особливості медико-соціального портрету. У цьому

розділі також була вивчена експертна думка 42 організаторів та практикуючих лікарів-рентгенологів, які висловлювали свою думку стосовно впливу пандемії COVID-19 та запровадження воєнного стану в Україні на якість надання послуг променевої діагностики в закладах охорони здоров'я.

У розділі 5 «Формування функціонально-організаційної моделі служби променевої діагностики в умовах пандемії та воєнного стану» наведено 4 підрозділи: 5.1 Передумови формування функціонально-організаційної моделі служби променевої діагностики в умовах пандемії та воєнного стану; 5.2. Характеристика функціонально-організаційної моделі служби променевої діагностики в умовах пандемії та воєнного стану; 5.3 Онлайн-сервіс обміну інформацією «Промені діагностики» та 5.4 Результати експертної оцінки щодо доцільності впровадження функціонально-організаційної моделі служби променевої діагностики в умовах пандемії та воєнного стану. У даному розділі подано узагальнення проблем, для вирішення яких є необхідним удосконалення організації роботи служби променевої діагностики, що й обґрунтувало потребу у формуванні Моделі, детально представлено ключові елементи Моделі, зокрема: служба управління, медичні кадри, ресурси (матеріальні та інформаційні) та моніторинг і контроль якості. У розділі окремо надано результати експертної оцінки 30 експертів з питань доцільності впровадження запропонованої Моделі.

Кожний з розділів, що містить результати власних досліджень, наприкінці має висновки, у яких відображуються основні положення.

Сім висновків роботи є обґрунтованими і витікають з поставлених завдань та мають зв'язок з результатами дослідження.

Практичні рекомендації ґрунтуються на узагальнених даних дисертаційної роботи та подані до впровадження на різних рівнях реалізації, а саме на рівні МОЗ України, Департаментів / управлінь охорони здоров'я обласних та міських державних адміністрацій і закладів вищої медичної освіти.

Додатки містять дані щодо впровадження результатів дисертаційної роботи у практичну ланку охорони здоров'я та навчально-педагогічний процес навчальних закладів, та анкети, що використовувалися у дослідженні.

Таким чином, дисертаційна робота Щербатої Галини Михайлівни

«Медико-соціальне обґрунтування моделі служби променевої діагностики в умовах пандемії та воєнного стану» побудована за класичною схемою, зміст та структурні одиниці якої відповідають вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Представлені матеріали викладені і обговорені послідовно і аргументовано. В цілому дисертація є самостійно виконаною завершеною науковою працею.

Текст дисертаційної роботи оформлений згідно чинних вимог МОН України. При написанні тексту дисертації використовувалась академічна українська мова, сучасна медична термінологія та адаптація англomовних джерел з інформацією з них.

Недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення, зауваження

У процесі роботи з дисертаційною роботою принципових зауважень не виявлено. Робота містить незначну кількість орфографічних та стилістичних помилок, які не впливають на якість та наукове значення дисертаційної роботи. Це не порушує суть основних наукових положень, висновків і практичних рекомендацій дисертації Щербатої Г.М., не принижують науковий доробок здобувачки та позитивну оцінку її дисертаційної роботи у цілому. У ході ознайомлення з дисертаційною роботою виникли запитання для дискусії:

1. Як пов'язана пропонований онлайн-сервіс обміну інформацією «Промені діагностики» із e-Health системою чи це додаткова ще одна електронна система, якщо так, то чи не буде дубляжу інформацією?

2. При проведенні соціологічного опитування пацієнтів стосовно якості отриманої послуги з медичної діагностики, вони давали відповіді щодо якості медичного обладнання. Чи спроможні і компетентні пацієнти це оцінити і за якими критеріями?

3. У новоствореному Центрі променевої діагностики пропонується введення посади фінансового менеджера. Чи не створить це додаткового фінансового навантаження на заклад?

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності

Дисертаційна робота Щербатої Галини Михайлівни «Медико-соціальне обґрунтування моделі служби променевої діагностики в умовах пандемії та

воєнного стану», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 Медицина (галузь знань 22 Охорона здоров'я) не містить ознак плагіату та самоплагіату, що засвідчено довідкою про проведення первинної експертизи на наявність плагіату, рівень авторського викладання рукопису становить 96,14 %.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Щербатої Галини Михайлівни «Медико-соціальне обґрунтування моделі служби променевої діагностики в умовах пандемії та воєнного стану» є завершеною, самостійно виконаною науковою роботою, яка містить нові науково-обґрунтовані результати, що мають теоретичне та практичне значення для медицини та суттєво доповнює соціальної медицини, громадського здоров'я та радіологічної діагностики в частині сучасних знань щодо організації роботи служби променевої діагностики.

Дисертаційна робота Щербатої Галини Михайлівни є такою, що цілком відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, які визначено «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з постанови КМ від 21.03.2022 р. № 341) та наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 (в чинній редакції від 12.07.2019 р.) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 «Медицина» в галузі знань 22 «Охорона здоров'я».

Офіційний опонент
доцент кафедри громадського здоров'я
та управління охороною здоров'я
Тернопільського національного медичного
університету імені І. Я. Горбачевського
кандидат медичних наук, доцент

Особистий підпис

Заступник ректора з кадрових питань
Тернопільського національного
медичного університету

Ольга ЛИТВИНОВА

